

ΠΕΤΡΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ :
Εισαγωγή στο
Έπος του ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

---

1. Όλες οι πράξεις δείχνανε πως μέσα στο κοσπέντε ο Μαχμούτ θα στρεφότανε μ' όλες του τις δυνάμεις στο φράχτη του Μεσολογγιού, χωρίς να λογαριάζει απώλειες σε μάχιμους για το εγχείρημά του.
5. Έτσι, σύμφωνα με τα σχέδια που τού' χαν ετοιμάσει οι ξένοι αξιωματικοί, Αυστριακοί και Γάλλοι συγκέντρωσεν αρίφνητες δυνάμεις για να δώσει τ' οριστικό, πιο σοβαρό, χτύπημα στους αντάρτες ετούτους τους Χαϊνήδες, ρέμπελους, που βαλθήκαν να ρεζιλέψουν το στρατό μιας αυτοκρατορίας
- 10 πό' χει τις ρίζες του βαθιά σ' Ανατολή και Δύση σ' Ασία μέσα κι Αφρική και στη μισήν Ευρώπη κι αν και κάποιες άτυχες συμπτώσεις δεν συντρέχαν κάποιες, ανέλπιστες πολύ, πολλές συντεταγμένες,
- 15 και τη Βιέννη κούρσευαν, η Κεντρική Ευρώπη στην τουρκική διακατοχή και σήμερα' ίσως να' ταν. Έστησε έτσι δυο στρατιές, τη μια με τον Κιουτάγια όπως όλοι τον φοβερό Ρεσίτ πασά τον ξέραν π' ωσάν το κάστρο θά' παίρνει, την Στερεάν Ελλάδα
- 20 συνέχουν θε να σάρωνε και θα περνούσε απέκει ως το Μωριά και θάσμιγε με τον γνωστό Μπραϊμή. Κι όπως και πάλι είναι γνωστό ξεχώριζε ο Κιουτάγιας για τη σκληρή του θέληση, την τόση αποκοτιά του

το φοβερό το πείσμα του και τη στρατηγική του.
25 Στη δούλεψή του βρίσκονταν σύμβουλοι Ιταλοί, Γάλλοι
Αυστριακοί και Γερμανοί, μα κι άλλοι π' οσφρανθήκαν
την τόση την απλοχεριά και τη χουβαρντοσύνη.
Μ' ακόμα τρομερότερη ήτανε του Μπραϊίμη
η δεύτερή του στρατιά. Κι ήτανε ο Μπραϊίμης
30 γιος του Μωχαμέτ Αλή, αντιβασιλιά της Αιγύπτου
Κι είναι γνωστό πως τούτο' δω το στράτευμα δεν ήταν
ασύντακτο, συγκείμενο απ' άτακτα μπουλούκια
μά' ταν κι ο πρώτος ταχτικός στρατός όπου στεκόταν
σ' ολάκερην Ανατολή· κι ήταν εκπαιδευμένος
35 με Γάλλους αξιωματικούς απ' όλους όσους φύγαν
απ' την ήττα του Βατερλώ, που σήμανε το τέλος
του Μέγα Ναπολέοντα και γίναν μισθοφόροι
της στρατιάς όλης αυτής Επιτελάρχης ήταν
ο συνταγματάρχης ντε Σέβ, που άλλαξε θρησκεία
40 κι υστερικά μετάλλαξε τ' όνομα του και πήρε
τ' όνομα Σαλιμάν μπέης κι αργότερα τον τίτλο
πήρε κι ακόμα του πασά. Και ο Μωχάμετ Αλη
τότε μονάχα τον Μαχμούτ δέχτηκε να βοηθήσει
όταν κι η Πύλη δέχτηκε να δώσει στον Μπραϊίμη
45 τον τίτλο Μόρα βαλεσί το δρόμο ανοίγοντάς του
να βάλει έτσι το πόδι του για κτήσεις στην Ευρώπη .
Σκόπευεν, ως είναι γνωστό, σαν στον Μωριάν νικούσε
να μεταφέρει απ' το Μωριάν τους κατοίκους του όλους
και να τους πάρει τελικά να τους εγκαταστήσει
50 παντοτεινά στην Αραπιά και στο γνωστό Μισίριν.
και ν' αποικίσει τον Μωριάν όλον με Αραπάδες.
Παράλληλα, στη θάλασσα στήθηκαν τρεις αρμάδες

η πρώτη η σουλτανική κι άλλη μια του Μωχάμετ
και τρίτη αρμάδα στήθηκε στις Τύνιδας του μπέη.
55 Τα πιο πολλά, πιο σύγχρονα καράβια αναληφθήκαν
από ξένα και διάσημα συνάμα ναυπηγεία
σε γαλλικά και σ' αγγλικά· κι όσους κατηγορούσαν
για τούτη' δω τη φανερή βοήθεια που δίδotan
στους Τούρκους, απαντούσανε πως κι οι Ρωμιοί μπορούσαν
60 να κάνουνε, σαν θέλανε κι αυτοί παραγγελίες
ωσάν και, τάχα, να'χανε οι φουκαράδες τούτοι
τους θησαυρούς του ντοβλετιούν και της αυλής όλης¹
Μέσ' της αρμάδες του Μαχμούτ και του Μωχάμετ Άλη
υπηρετούν αμέτρητα των Ευρωπαίων πλήθη
65 που στου Σουλτάνου μπήκανε και του Μωχάμετ Άλη
τη δούλεψη. Κι αναμεσίς τους Γάλλοι κι Ολλανδέζοι
Ισπανοί και Αυστριακοί, Άγγλοι και Πορτογάλλοι.
Μα κι ένα πλήθος άμετρον εμπορικά καράβια
πρόσθετ' απ' Αυστριακά, στη δούλεψη ταχθήκαν
70 τόσο του Σουλτάνου Μαχμούτ όσο και του Μωχάμετ
που μεταφέροντας στρατό, τροφές, πολεμοφόδια
εφοδιάζουν τακτικά τ' ασκέρια και τα κάστρα.

Σ' αυτές τις ώρες τις θλιβές, τις τραγικές, το έθνος
διχάστηκε πολύ βαθειά κι αναμεσίς τους μπήκε
75 το μίσος και η έριδα, γνώρισμα της φυλής μας
που ξεκινάει σύρριζα απ' τα πανάρχαια χρόνια·
την πρώτη λέξη, άλλωστε, που σώζει η γραμματεία
στα έπη τα πανάρχαια τ' Ομήρου είν' η «μήνις»
όταν ο Αγαμέμνονας, μόν' για μια Βρησιίδα,

---

¹ Φωτιάδης, ό.π.

80   κι ο Αχιλλέας τίναξαν στον αέρα τα πάντα
              πάνω κει στις ακρογιαλιές της όμορφης της Τροίας
              και παρολίγο μπούλβερη μα και σποδός και στάκτη
              να γίνουν όσα στόχευαν οι Αχαιοί να πράξουν
              καθώς τα τρωαδίτικα τ' άρματα προσεγγίζαν
85   ολημερίς και πιο κοντά στ' αργίτικα καράβια.
              Μα κι' όταν λίγο αργότερα στον πέμπτο τον αιώνα
              στην Ελλάδα μεσούρανα η δόξα σελαγούσε.
              Σαν έφτιαχναν οι Έλληνες Πλαταιές, Θερμοπύλες
              και Μαραθώνες, τη λαμπρή κι ένδοξη Σαλαμίνα,
90   κι ήταν να μετεξελιχθούν σε δύναμη παγκόσμια
              - όπως θα γίνει πιο στερνά, στα δυτικά η Ρώμη –
              Μπορούσε μετά τα μηδικά να εξελιχθεί η Αθήνα
              βγήκ' ο τριακονταετής πόλεμος και συντρίμια
              θα ρίξει η διένεξη ανάμεσα σε Σπάρτη
95   την όμορφη, πανίσχυρη, τρισένδοξη Αθήνα.
              Κι ακόμα ένα κεφάλαιο απ' τις διελκυστίνδες
              είν' η βλακώδης, ατυχής, σικελική εκστρατεία
              που στοίχισε στους Έλληνες άμετρες εκατόμβες.
              Μα κι όταν την κορύφωση της μυθικής πορείας
100   της Αλεξανδρινής στα σύντομα θ' ακλουθήσει
              ο βροτοκτόνος πόλεμος αναμεσίς σε όλους
              τους επιγόνους του λαμπρού κι ένδοξου στρατηλάτη
              που θα τους δέσει τελικά στ' άρμα της Ρώμης όλους.
              Κι ύστερα στο Βυζάντιο, όταν η Πόλη μόνη
105   χαροπαλεύει δραματικά κι αισθάνεται τον βρόγχο
              ολημερίς και πιο σφιχτά στο δόλιο το κορμί της
              απ' του Μωάμεθ το στρατό, στην Πύλην όμως μέσα
              ολημερίς ερίζουνε κι ολονυχτίς οι δόλιοι

και κάστρα ανυψώνουνε και πύργους μεταξύ τους
110 κάστρα του μίσους, της οργής, της Έριδας, του πάθους
αναμεσίς σ' ενωτικά και σ' ανθενωτικά κάστρα.
Έτσι κι ενώ στα δυο πρώτα του κοσιένα χρόνια
κι ενώ το λαμπροστέριωμα πετύγγανε τ' αγώνα
και θα μπορούσ' ο Ελληνισμός να στήσει μετερίζια
115 στη Θράκη και στην Ήπειρο και στη Μακεδονία
θα οδηγηθεί κατά σειράν όχι σ' ένα μονάχα
μα και σε δυο εμφύλιους, που στερνά κινδυνέψαν
ν' ανατινάξουν σύγκορμη την έρμη ρωμιοσύνη
και σκλάβα να τη χτίσουνε παντοτεινά του Τούρκου
120 Κι αφού στερνά το μπόρεσαν και τον Κολοκοτρώνη
τον πιάσαν και τον κλείσανε σε φυλακές στην Ύδρα
Πρόεδρο τ' Εκτελεστικό βάλαν τον Κουντουριώτη
και Γραμματέα τον γνωστόν Αλέξανδρο Υψηλάντη.
Όμως ο νέος πρόεδρος άσχετος καθώς ήταν
125 με της ξηράς τον πόλεμο, την τακτική, τη μάχη
και άβουλος ως ήτανε, χωρίς δικιά του γνώμη.
Κι ακόμα αντιπαλεύανε κι ολομερίς ερίζουν
Άρχοντες μα κι αρχιερείς, ανάμεσα στο γένος
των Αγγέλων. Αν, δηλαδή, τυγχάνει
130 νά' ναι γένους αρσενικού ή θηλυκού· κι ακόμα
πάνω σε κείν τις κρίσιμες, τις ώρες που παλεύει
αναμεσίς σε θάνατο και σε ζωήν η Πόλη
να συζητήσουνε γι' αυτό με τον Παλαιολόγο
το θέμα και ν' ακούσουνε και τη δικιά του γνώμη
135 στο κρίσιμο και στο κοντό, και καίριο του θέμα!
Κι αφού θα διαβουλευτούν τότενες και θα κρίνουν
κι απάντηση θα δώσουνε στο μέγα τούτο θέμα!

Κι ο δυστυχής, ταλαίπωρος, δόλιος, Παλαιολόγος
που πρόσμενε βοήθεια στη σύναξη ν' ακούσει
έπεσεν απ' τα σύννεφα, σαν άκουσε το λόγο
140 ετούτης της συνάντησης, στις ώρες κειν' τις γαύρες·
προσμένοντας κάθε φορά τη γνώμη τ' Αλεξάνδρου
Κι είναι για τούτο καθαρή η γνώμη που μας δίνει.
Ο Emerson που πολλές φορές τους είχε συναντήσει.
Για τούτο χαρακτηριστικά μας λέγει' δω και τούτα.
145 Ο δύστυχος ο Πρόεδρος, ο Γιώργος σαν ρωτιόταν
στρεφότανε στ' αριστερά ή στα δεξιά αναλόγως
της θέσης που βρισκότανε ο πρίγκιπας Αλέξης.
Κι ο Αλέξης πείθει στερνά το δόλιο Κουντουριώτη
πως έπρεπεν ο ίδιος και στα δικά του χέρια
150 τον πόλεμο στη θάλασσα και στην στεριά να πάρει.
Και τούτο μήπως και βλαφτούν κομματικά στο τέλος.
Έτσι κάπου στις κοσιμιά, Φεβράρη του κοσπέντε
εκδίδει κι ένα θέσπισμα ο Γιώργης Κουντουριώτης
π' αυτοανακηρύσσεται της θάλασσας ηγέτης
155 και της ξηράς ταυτόχρονα σ' ολάκερη τη χώρα
Και σίγουρα στ' αδύνατο ν' αντιπαρατασσόταν
με τον Μπραήμη το στρατό και τους επιτελείς του
Ο Γιώργος ως θαλασσινός καμιά σχέση δεν είχε
με τους πολέμους της ξηράς και δη με τον Μπραήμη.
160 που σαν κατέβει στο Μωριά στα μέρη της Μεθώνης
είχε μαζί του ταχτικό, καλά πλαισιωμένο,
στρατόν από πανέμπειρους αξιωματικούς Γάλλους
κι είχε κι ο ίδιος μακράν προσωπική εμπειρία.
Μεγάλωσε με τ' άρματα· του κόσμου εκστρατείες
165 προσωπικές ανέλαβεν και π' ακόμα καυχιόταν

πως κι η καταγωγή του βαστούσε απ' την Καβάλλα
που'χε γι' όλα του πρότυπο τον Ισκεντέρ και μόνο,
τον Μέγα τον Αλέξανδρο· κι όπως κείνος παντρεύει
κόρη του Πέρση βασιλιά, την όμορφη Ρωξάνη
170 έτσι κι αυτός εθέλησε να παντρευτεί την κόρη
του Ταμπακόπουλου από τη γραφική Βυτίνα·
τον Ιμπραήμη που μετά από πολύ λίγα χρόνια
να καταλύσει κόντεψε την αυτοκρατορία
την τούρκικη· σαν σε βαθιάν διάσταση μιαν ήρτε
175 ο κραταιός Σουλτάν Μαχμούτ με τον Μωχάμετ Άλη.
Κι αν οι μεγάλες Δύνατες δεν τονε σταματούσαν
θα' στείλε στον αγύριστο την αυτοκρατορία.
Με τούτο τον αμάχητο τον φοβερό τον άντρα
βάλθηκε να παραταχθεί μέσ' το Μωριά ο Κωλέπτης
180 έχοντας συμβουλάτορά του τον Μαυροκορδάτο
και χρίζοντας για στρατηγό τον ναυτικό τον Σκούρτη
παλιό, λέει, καπετάνιο στην τούρκικη αρμάδα
που κι ασφαλώς ανίδεος και πανάσχετος ήταν
στον πόλεμο τον στεριανό, θαλασσινός ως ήταν.

185 «Μα τι λέει, μωρέ, αυτός, αναρωτιούνταν όλοι
και σύγχρονα εκστομίζανε κι ειρωνικές εκφράσεις.
200 Και συνεχίζει τελικά ο Γιάννης Μακρυγιάννης:
Κι έτσι μ' όλα τούτα'δω τον πατριωτισμόν όλων
ο ένας για να δοξαστεί κι ο άλλος για να χάσει
όμως το κουντουριώτικο τ' «όρτζα πότηζα» του Σκούρτη
μα και το Ρουμελιώτικο «καυλί», θα καταφέρει
205 να μπει στην Πελοπόννησο στο τέλος ο Μπραήμης
και να την κάνει «γης Μαδιάμ» και λέγω λίγα μόνο

όχι για την παλικαριά και την αξιοσύνη
των Ιμπραήμ, των Σολιμάν, τον τόσων μισθοφόρων
και των χιλιάδων που'φερε μαζί του Αραπάδων.

210 Σαν είδε μα κι απέειδε τότες ο Κουντουριώτης
πως δεν μπορούσε ούτε στιγμή τ' άλογο να ιππεύσει
παράτησε στη θέση του τον Στρατηγό τον Σκούρτη.
Κι ο Κασομούλης δίνει μιαν αδρή περιγραφή τους
όταν τους συνάντησε να φεύγουν απ' τ' Ανάπλι

215 με στόχο στη συνέχεια στην Πάτρα να εκστρατεύσουν :
«Στις εικοσιπέντε του Μαρτιού έμελλε να εκστρατεύσει
Μαζί του τότες διάτρεξε να πάρει δέκα Υδραίους.
Και σ' αυτούς εμπιστεύθηκε τα χρήματα του κράτους.
Όμως ιππεύς ων άπειρος, εξήλθεν απ' τ' Ανάπλι

220 χωρίς να τον αντιληφθούν, ωσάν και να εβγήκε
εις απλήν περιήγησιν και πλήρως απαυδήσα
του πρόσφερα τιμήν· κι είδα κι πως τον βαστούσαν
ένας από το εν μέρος και ένας από τ' άλλον
να μην πέσει από τ' άλογο. Και τον ακολουθούσαν

225 ο αρχηγός και στρατηγός ο Σκούρτης και φορούσαν
κι οι δυο τους της ναυτικής καποτίτζας στο κεφάλι
ομόχρωμες, ομοιόσχημες, του ναυτικού κουκούλες».
Εξάλλου, κάπως πιο χοντρά τα λέει ο Μακρυγιάννης :
«Διορίζεται ο Κουντουριώτης, κι εκείνος διορίζει

230 τον Σκούρτην αρχιστράτηγον κι όσα κατείχε ο ένας
τόσα κι ο άλλος ήξερε του πόλεμου την τέχνη.
Τότες σε δυσαρέσκειαν όλοι οι αρχηγοί μπήκαν
κι όσοι βρισκόντουσαν εκεί, σαν είδανε τον Σκούρτη
να μπαίνει Αρχιστράτηγος πάν' απ' τον Καρατάσο,

235 Καραϊσκάκη, Χατζήχρηστον, Τζαβέλαν κι άλλους

μιας κι ήταν πλήρως άσχετος με της στεριάς τη δράση
αφού' τανε θαλασσινός και μόν' εκεί νογούσε
να βάλει κάποιιο στρατηγό απ' όσους παραπάνω
240 πριν λίγο μνημονεύσαμε. Και δόξα θ' αποκτούσε
και την πατρίδα θά' σωζε. Έβαλε όμως τον Σκούρτη
έναν απλό θαλασσινό. Μίλαγε και καλούσε
τους στεριανούς μ' ένα σωρό ναυτικούς όρους και φράσεις .
Κι έλεγε, λέγει, τη στεριανή τη φράση: *Όρτζα, πόρτζα*
245 κι εκείνοι, σχολιάζοντας, δεν του τηνέ χαρίζαν.
Όμως σαν τούτο το' μαθε, τότε' ο Κολοκοτρώνης
που ήτανε στις φυλακές, κατάδικος στην Ύδρα
μηνύει στους υπεύθυνους, τις κεφαλές της Ύδρας
πως έχει κάτι σοβαρό να τους ανακοινώσει.
Τρέχουν τότες οι κεφαλές αμέσως και ρωτάνε
για να τους πει το τι τρέχει· κι αυτός τούτα τους λέγει :
- Ήθελα να μου δώσετε καράβια και μπουρλότα
να κατακάψω παρευθύς την τούρκικην αρμάδα.
Πιστεύουν τότε' οι ναυτικοί πως έχει παλαβώσει
ο θρυλικός ο γέροντας και μένουν σαστισμένοι.
Όμως ευτύς τον ερωτούν: «-Αμέ κι εσύ τι ξέρεις
που πόλεμο στη θάλασσα;» Κι εκείνος απαντάει:
250 - Ξέρω όσο και στην ξηράν να πολεμά ο Σκούρτης
Μιας και τον μπιστευτήκατε για την ξηράν εκείνο
έτσι κι εμέν στη θάλασσα να με εμπιστευτείτε!

* * *

255 Σαν έγινε αρχιστράτηγος ο Σκούρτης ξεκινάει
να ξολοθρέψει απ' τον Μωριάν αμέσως τον Μπραΐμην.
Έφτασε κάποι' η στιγμή της μάχης στο Κρεμμύδι
που θά κρινεν οριστικά και του Μωριά την τύχη.